

Ferge Zsuzsa 85. születésnapjára

Sokat gondolkodtam azon, mivel járuljak hozzá Zsuzsa születésnapjához. Ugyan régóta ismerem Zsuzsát, de sajnos közvetlen munkatársi vagy alkotótársi kapcsolatban sohasem voltunk. Talán a 80-as évek közepén álltunk a legközelebb ehhez, amikor a Medvetánc 1986/2-3-as számában egyaránt a Manchin-Szelényi, 1986 (Szociálpolitika az államszocializmusban) íráshoz kapcsolódó hozzászólók sorában voltunk, Hegedüs József kollégámmal együtt.

[1. csatolt anyag: Medvetánc, 1986/2-3:67-162. oldal](#)

Utána azonban egyre jobban eltértek kutatásaink témái, jómagam a lakásprivatizációval (90-es évek első fele), majd Budapest stratégiai tervezésével foglalkoztam, amit a főváros nemzetközi szerepének segítése (Eurocities városszövetségben való képviselője) és más nemzetközi munkák követettek, és mindezek kapcsán írásaim zöme angolul került publikálásra.

A Medvetánc már említett 1986-os száma 30 év távlatából visszatekintve sok szempontból nagyon érdekes. A 80-as évek közepe permanens „reform-vitákat” hozott, hiszen az 1983-as lakásreformmal megkezdődött az állam kivonulása a közvetlen jóléti ellátási rendszerek költséges, inhatékony és szociális szempontokból is megkérdőjelezhető szocialista változatából. A vita arról folyt, hogy hogyan értelmezhető és mi kellene legyen az állam és a piac szerepe egy megreformált rendszerben – más szavakkal, hogyan lehet növelni a szociálpolitika hatékonyságát, miközben kordában tartani a társadalmi egyenlőtlenségeket.

A 80-as évek közepén még nem volt megjósolható a szocialista rendszer közeli és teljes bukása és a rendszer megreformálására vonatkozó különböző elképzelések szerzői nem is sejtették, hogy néhány éven belül minden kártyavárként omlik össze úgy, hogy a korábbi „állami” szektorból szinte semmi sem marad.

A 80-as évek vitái elvileg jó alapot adhattak volna arra, hogy az 1989-90-es drámai változások az egyes szakmapolitikai területeket kontrollált módon érintsék, az elkerülhetetlen változások a várható következmények előzetes mérlegelése és más országok tapasztalataival való egybevetése alapján kerüljenek megtervezésre. Ma már tudjuk, hogy ez nem így történt, a szocialista rendszer összeomlását követően viharos gyorsasággal alakult ki egy szabad piaci kapitalista rendszer, amely minden elképzelhetőnél gyorsabban vezetett a társadalmi egyenlőtlenségek megnövekedéséhez.

[2. csatolt anyag: Hegedüs J.- Mark K. - Struyk, R - Tosics, I.: Local options for transforming the public rental sector. Empirical results from two cities in Hungary. In: Cities, August 1993:257-271](#)

A második írás, amely a honlapon szerepel, a 90-es évek első harmadában született, abban az illúzióban, hogy lehetséges szakmapolitikákkal irányítani a politikai átalakulást. A lakáspolitikai kulcskérdése a 90-es évek első éveiben a lakásprivatizáció mikéntje és hogyanja volt.

Az írás egy olyan modellt vázol fel, amely lehetővé tette volna a szocialista bérlakásrendszer piaci viszonyok közé helyezését úgy, hogy az állami bérlakásokkal kapcsolatos hatékonysági problémák megoldódjanak, miközben a bérlakások megmaradnak és a korábbinál is jobban betöltik a szociális szerepüket. A modell kipróbálására „élesben” is sor került Szolnokon, 2003-2004 folyamán. Bebizonyosodott, hogy a modell működőképes, mert az olcsó áron való privatizáció elkerülésével/kizárásával a differenciált, a lakások valós értékét követő lakbérek nagyobb bevételt termeltek a szektornak, amiből fedezni lehetett a lakók rászorultságától függő lakbértámogatási rendszer költségeit és a lakásfenntartás is hatékonyabbá vált egymással versengő piaci lakásfenntartó vállalatok működése következtében. A kísérlet azonban csak rövidletű lehetett, mivel

a Parlament által elfogadott és az Alkotmánybíróság által 1994-ben jóváhagyott kötelező lakásprivatizáció (a bérlők vételi joga) ellehetetlenített minden racionális alapon álló, szociális elemeket is tartalmazó lakáspolitikai elképzelést. Szolnokon is megbukott a kísérlet, miután a rendszer bevételi forrásait megteremtő magas értékű és ezért magas lakbérű belvárosi bérlakásokat egytől egyig megvették alacsony áron a bennük lakó családok.

A történet jól illusztrálja, hogy a szakmai elképzeléseknek kevés esélyük volt (és van) aktuálpolitikai érdekekkel szemben. Ferge Zsuzsa az utóbbi évtizedekben jónéhányszor megtapasztalhatta ezt - ennek ellenére lankadatlan harcosa maradt az egyenlőbb társadalom elképzelésének.

[3. csatolt anyag: Colini, L, Czischke, D, Güntner, S, Tosics, I and Ramsden, P \(2013\): Against divided cities in Europe. Cities of Tomorrow - Action Today. URBACT II Capitalisation.](#)

4. csatolt anyag:

Your browser doesn't support HTML5 video

Az utolsó két anyag, egy 2013-as angol nyelvű tanulmány és az annak alapján készült 10 perces videó, azt mutatja be, hogy milyen társadalmi és térbeli problémák alakulnak ki európai városokban a szabad piaci fejlődés eredményeképpen, és hogy hogyan lehet ezeket kezelni. Ezek az anyagok is tisztelgést jelentenek Zsuzsa előtt, aki soha nem adta fel, hogy harcoljon a társadalmi egyenlőtlenségek felerősödését eredményező magyar lakás- és szociális politikák ellen. Az Ő (és tanítványai) tevékenysége is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ma Magyarországon még mindig megvannak, habár egyre csökkenő mértékben, a szociális ellátórendszer nyomai és a videóban bemutatott szélsőségesen szegregált városi környezet (Nápoly) még nem mindennapi valóság nálunk.

Gratulálok a 85-dikhez és további hosszú életet kívánok!

Tosics Iván